

Delavci zahtevajo polovico več plače, vsi drugi izdatki so se grozovito pomnožili. O velikanski zadolženosti ne bom natančneje govoril, saj je splošno znana. Ako hočete potem izkupiček še zmanjšati, potem uničite popolnoma kmečki stan, ki je gotovo, ako je imovit, najboljši odjemalec industrije. (Živahno pritrdjevanje). Odprtja maj naj nas kmete reši visoka zbornica! — To zahtevajo moji volilci in to je moja najsrdečnejša želja. (Ploskanje).

Preidem k ministru za javna dela, posebno k rudarstvenim zadevam in navedem v svojem kakor tudi v imenu in na izrecno željo tovarišev dr. Benkovič, Goštinčar, Grafenauer in Povše, ki pri tem poglavju niso prišli do besede, sledeče: Z velikim pompom naznanjene socialno-politične preosnove so naenkrat zastale, (Čujte! Čujte! Medklici) samo bolj postransko preosnovo glede časa izplačevanja plače se hoče rešiti. Pri tem bi se pa morali odpraviti tudi razni odbitki. Zakaj počiva celo delo že od konca novembra 1908? Kje je vzrok? Se li hoče vlada res pred brezmejnimi zahtevami premogovih magnatov umakniti? (Klic: O da!) Rudarji tega ne bodo trpeli! (Medklici.)

Kaj je s 36 urnim nedeljskim počitkom, kakor ga je tudi moj tovariš dr. Benkovič predlagal? Zakaj se predloga XVIII. zasedanja glede volitev delavskih odborov in nastavljenje stražnikov ne obnovi? (Medklici.) Delavstvo zahteva to in si bo znalo to izsiliti. (Živahno pritrdjevanje.)

Predloga mora priti iz delavskega sveta na svetlo, kjer ž njo zastopniki podjetnikov nalašč tako počasi ravna. Tako dolgo se bo na tem popravljalo, da bo cela od delavstva tako težko pričakovana preosnova splavala po vodi.

Posebno bi se moralo pri volitvah ozirati na manjšino in se uvesti v ta namen sorazmerna volilna pravica, kar predlaga tovariš dr. Benkovič.

Kje ostane nadalje okrajšanje delavnega časa? Posebno delavci, ki rudo kopljejo, in delavci, ki jo izvažajo, naj delajo jednako dolgo, da ne nastanejo v rudokopu vsled tega, ker se izvoz menjava, celi enourni odmori, kakor n. pr. v Trbovljah.

Žensko delo se naj uravna, ženske bi se posebno ne smele porabljati za nočna dela. (Pritrdjevanje.) Nočno delo naj bi se sploh kolikor mogoče omejilo. (Pritrdjevanje.)

Tudi naj bi se uravnali dopusti delavcev in paznikov. Paznike naj bi se privzelo k zavarovanju zasebnih uradnikov, tudi če nimajo rudarske šole ali so samo začasno nastavljeni. Postava zahteva samo to, da mora biti duševni napor večji nego telesni, in to je pri vseh paznikih.

V Trbovljah n. pr. se sprejmejo samo taki, ki so dokončali rudarsko šolo in le starejši pazniki, ki so že dalje časa služili.

Pazniki si ne upajo terjati svojih pravic, zato bi morale oblasti poseči vmes. (Pritrdjevanje.)

Pokojninsko zavarovanje zasebnih uradnikov naj bi se že vendar enkrat popravilo. (Ploskanje.) Istočasno z rešitvijo splošnega socialnega zavarovanja naj bi se bratovske skladišnice sanirale (zboljšale), boljše, odpravile. (Tako je!) Z rudarji naj bi se ravno tako ravnalo, kakor z drugim delavstvom. Pri tem pa bi se morale njihove pridobljene pravice in pričakovanja in njihov dosežani, v primeri z drugimi delavci, boljši položaj, kakor n. pr. pravica na zavarovanje udov in sirot, varovati v celem obsegu, kar velja tudi o železničarjih, ker je vsled njihove težke in nevarne službe popolnoma osnovano. S tem končam. (Pritrdjevanje in ploskanje. — Govorniku čestitajo.)

Govor posl. Roškarja v drž. zboru dne 23. junija t. l.

Visoka zbornica! Že več desetletij nazadnje kmetijstvo v Avstriji, posebno pa v moji ožji domačiji na Spod. Štajerskem vedno bolj in bolj. Zadolženje po-

to res prava sreča za nas. Zato je dejal že večkrat, da ne vzame nobene drage v zakon kot našo. Midva sva stara, delati sva morala svoj živ dan; zdaj bi rada užila tudi kaj dobrega na svetu. Linku ne more nihče kaj očitati: Ni pijanec, ne igravec in vsak krajcar deli z nami. Agneza se lahko mnogo navadi pri njem. Midva ne vidiva in ne slišiva pri njiju nič napačnega. Zares, ne vemo, zakaj naj ga spraviva iz hiše. Najemščino plačuje redno in to potrebujeva itd.

Župnik pa je menil: „Jaz vama privoščim iz sreča brezskrbne dneve v vajini starosti. Prav je, da izročita kdaj svoje premoženje Agnezi, ko bode zvezana z onim, ki ga jej je namenilo nebo. Ali Link ni od Boga poslan, ne namenjen. Pravita, da je čeden človek. To že na zunaj; ali znotraj ne. Slišal sem, da govori še v družbi svojih vrstnikov zoper Boga in vero in duhovstvo. Le vam se hlina kot pobožnik, da bi vas oslepil. Tudi vemo, v kakih družbah se je potepal po drugih krajih; lahko da ga zapodijo še iz službe in iz dežele. Izgovarjate se, da ne slišite nič slabega. Tako govore stariši, ki radi zatisejo eno oko, če jim kaže dobiček. Kmalu se vama odpro oči. Vse kaže, da je ta človek le navaden zapeljivec. Kako pa veste, da ga vsprejme občina za svojega, ko bi se res hotel poročiti in tu ostati? Prej bodo hoteli videti spričevalo o njegovem imetju in vedenju. Ne mislita, da sprejmejo takega ptujca kar brez vsega z odprtimi rokami. Svarim vaju torej resno, da ne dovoljajeta hčeri več pohujšljivega družanja z njim. In ako bodeta imela kako škodo radi tega, če ga spravite iz hiše, povrnem jo vama.“

Stara menita, da si hočeta to pomisliti. Nato odideta majajoč z glavo. In ostalo je vse pri starem.

III.

Link se je zelo jezil, ko je izvedelo župnikom prigovarjanju. Kaj se imajo vtikati ti črni v te reči, da ne

sestnikov postaja od leta do leta večje. Povišane plače delavstvu in nizke cene kmetijskih pridelkov so glavni vzroki, da zemljišče ne donaja dobička. Beg iz dežele je neizogibna posledica, ki mora, ako se pravočasno ne ustavi, docela oslabiti enkrat tako krepek kmečki stan in ga privedi do popolnega obubožanja.

Dekel in hlapcev na deželi skoro ni več. Mnogo kmečkih sinov se posveti po dovršeni vojaški službi ložjemu stanu in vsled tega ne pridejo več nazaj. Hčerke ne marajo prevzeti nevhvaležne vloge kmečke gospodinje, v svesti si, da, če porabijo tudi vse moči, bodo vendar vsi le revno živeli, čeravno morajo prav pogosto noč in dan teška dela opravljati, primerni nagradi pa se morajo odreči. Mesto in industrija je njihovo pribežališče.

Kaj je krivo tem vedno večjim nepravilnim razmeram? V tem, da zemljišče ne nese več dobička.

Samo z nekaj številkami hočem to dokazati. Živino-reja, ki se jo tako pogosto smatra za oterošivo kmetovalcev, povrne kmetu komaj njegove izdatke v gotovini; to seveda le, ako se je stvar ugodno razvila. Sedaj se plača na Spodnjem Štajerskem za popolnoma izpitane vole žive teže 12 do 15 meterskih stotov par, 60 do 70 K na meterski stot. Računil sem in našel, da znaša zaslužek na dan od ene glave 25 v. (Čujte!) S tem naj bi bila plačana krma, stelja, delo in obrestovanje vložene glavnice? K temu stavim vprašanje, če je kako podjetje, ki bi moralo računati s takim zaslužkom?

Industrijski delavec zasluži od ure 30 do 40 v in to vedo tudi naši delavci na deželi. Prosim torej one gospode, ki vedno tožijo čez drago živino, da zračunajo, koliko bi, ako bi se rabil ta postavke plače, veljal en komad pitane živine in kakšne mesne cene bi imelo to za posledico.

Sadje smo prodajali lansko leto kilogram po 2 do 8 v. Bili smo primorani jo spraviti več ur daleč na kolodvor. Vprašam Vas, kaj se je tukaj plačalo, sadje, delo ali vožnja? Menim, ne eno ne drugo. (Zelo prav!)

K temu pride hud boj, ki ga bijejo velika mesta, industrija in delavstvo proti kmetovalcem. Zahteva se odprtje mej, kar se bo gotovo zgodilo, če se predloženi pooblastilni zakon sprejme. Ako imamo še danes pri živinoreji tako nizke cene, pri katerih komaj izhajamo, kako bo to še le v prihodnje. Lahko si mislimo, da se bodo naše cene tako daleč znižale, da ne bomo več mogli izhajati, tako, da se bo odvzel kmetovalcem tudi ta edini vir dohodkov, živinoreja. Ako se bo pa živinoreja opustila, potem je naravna posledica, da bo tudi poljedelstvo trpelo škodo. Ako se nam odvzame ta edini vir dohodkov, kako naj potem plačujemo, kako naj skrbitmo za svojo družino in kako se naj sploh ohranimo na domači gradi? S tem nam je zadan smrti udarec, ki nas mora uničiti.

O živinoreji in vnovčenju živine bo govoril eden mojih tovarišev, zato hočem govoriti k nekemu drugemu poglavju.

(Konec prihodnjik.)

Državni zbor.

Razprava o proračunu je bila končana zadnji petek dne 25. junija. Vlada je dobila proračun, čeprav le z majhnim številom glasov. Pomagali so vladi tudi liberalni slovenski in hrvaški poslanci; Ploj se je v hodnikih in tajnih posvetovalnicah posebno zavzemal, da se vladi dovoli rumunska pogodba in pooblastilni zakon za sklepanje trgovinskih pogodb z balkanskimi državami. S tem si hoče nemara odbiti še zadnje kmete, ki so mu pri zadnjih volitvah še vendarle sledili. Ploj sploh svoje škodljive politike ne boče prej pustil, dokler ga volilci prav glasno ne pozovejo, da odloži svoj državnozbornski mandat, do katerega itak nima več nobene pravice.

Ploj, Hribar, dr. Laginja, Spinčič in večina dalmatinskih poslancev niso hoteli glasovati za nezaprtno finančnemu ministru, ki je prodal bosanske kmete madžarskim oteranom. Ako bi se šlo za kake škric, bili bi ti gospodje prvi na nogah.

privoščijo — sreče dvema, ki se imata rada in hočejo, naj bi bila vsa dekleta redovnice. Mi jim že pokažemo, kdo smo mi! V njegovi domačiji da je to bolje, da nimajo več ukazovati duhovniki. Ljudje so tam bolj napredni, razumni in bolj veselo žive. Tje — pravi — hoče peljati svojo nevesto in njene reditelje in živeti z njimi kakor v raj. Na to jim je plačal še par litrov piva in steklenico žganja in ves gospodov nauk je bil pozabljen. Takoj drugi teden so odšli vsi v bližnji trg; in po noči so se vrnili domov — pijani.

Zdaj pa je bila Agneza izključena iz dekleške družbe. In čez pol leta so prinesli njeno nedolžnost h krstu.

Župnik jo da poklicati. „Agneza“ jej reče, „bil je čas, ko si ubogala dobrega angela. Najljubša zabava sta ti bita — moltev in delo: in vse te imelo rado, Bog in ljudje. Bila si podobna svoji zavotnici. Ko je pa prišlo slaba v tvoje srce, postala si vsem v pohujšanje. Čas bi bil, da bi vsaj zdaj izpoznala svojo zmotu ter se izpreobrnila. Saj je v nebesih večje veselje nad enim grešnikom, ki se iskopori, nego nad devet in devetdesetimi, ki ne potrebujejo pokore.“

Agneza je bila vsa objekana, in obljubila je, da hoče popraviti dano pohujšanje ter skrbeti, da dobi otrok očeta.

Tale čas se je bil Link preselil na drugo stanovanje, ker je tudi občina na to silila. Prosil je, naj ga vprejmejo za občana; ali tega mu niso dovolili, ker ni mogel pokazati spričeval iz svojega rojstnega kraja in tudi njegovo denarno stanje ni bilo prav ugodno.

V tem je začel Link bolj pogostoma zahajati v bližnje mesto. Nekateri so hoteli celo vedeti, da ima ondi novo zvezo. Tam se je jel družiti tudi s „komunisti“, ki hočejo, naj bode vse premoženje skupno, da bodo imeli vsi enako. Ali nekega večera jih zalezujejo stražarji ter jih več zapro, Linka pa kot ptujca spravijo po odgonu čez mejo.

V proračunskem odseku se razpravlja o italijanskem vseučilišču v Trstu. Slovenci in Hrvati so sklenili, da bodo posvetovanje z dolgimi govori obstruirali, da ne bodo pripustili sklepanja o tej stvari. Slovenci privoščijo Italijanom vseučilišče, toda ne v Trstu, ker je Trst vedno bolj slovensko mesto, zraven pa želijo Slovenci, da se obenem ustanovi tudi slovensko-hrvatsko vseučilišče v Ljubljani. Toda Ploj se ni hotel držati sklepa, ampak govoril je komaj četr ure zelo medlo o tem vprašanju. Neodločnost in nesanesljivost je Plojev političen značaj. Član Slovenskega kluba, poslanec Goštinčar, ki je po svojem poklicu priprost delavec, a pošten mož, pa je osramotil Ploja ter sedaj že tretjo sejo proračunskega odseka izpolnil s svojim govorom. Celo drugače je pač, če poslanec gleda le na se in se boji zameriti vladi in drugim strankam, ali pa če gleda na stvar in skrbi za svoje volilce.

Zdaj ko je končana razprava o proračunu, je hotela vlada, da se sprejme trgovinska pogodba z Rumunijo in pa pooblastilni zakon za trgovinske pogodbe z drugimi državami na jugu. Vlada se je že pogajala z nemškimi poslanci o tej stvari in pridobila je tudi dalmatinske in slovenske liberalne poslance. Dvorni svetnik Ploj je bil odločno za to, da prideta ta dva predmeta sedaj na vrsto.

Toda slovenski in češki kmetaki poslanci so rekli, da sta ta dva predmeta za kmeta take važnosti, da jih ne gre kar čez njihove glave sklepat. Zato so rekli vladi: Stoj in doprašaj še nas, kako mislimo mi o vzkol nove živine v Avstrijo. Vložili so nad petdeset nujnih predlogov, s katerimi bodo zabranili sklepanje o trgovinskih pogodbah.

Pribijemo, da liberalni klub, v katerem sedijo Roblek, Ploj, Ježovnik, ne gre s kmečkimi poslanci, ampak gre taktično z mesnimi poslanci. To so zares čudni kmečki poslanci, ki vedno zapustijo kmeta, kadar bi ga morali najbolj braniti.

Prinašamo nekatere nujne predloge naših poslancev.

Poslanec dr. Korošec je stavil nujni predlog, da se poostri postava o avtomobilih.

Poslanec Roškar je v imenu Kmečke zveze in njenih poslancev storil potrebne korake zaradi preteče suše v vseh okrajih Spodnje Štajerske ter vložil z drugimi poslanci tudi tozadevni nujni predlog. Naši poslanci skrbno zasledujejo gospodarske razmere med svojimi volilci in jim posvečajo vso pozornost.

Poslanec Roškar je stavil dne 25. junija sledeče predloge: 1. Zahteva, da naj vlada zniža ceno zdravilom proti davici, ali pa oddaje brezplačno, ker manj premožni ljudje niso v stanu ta mnogokrat prepotrebna zdravila si nabaviti. Ta zdravila se izdelujejo v državnih zavodih. 2. Predlaga, da se naj odpravi zemljiški davek.

Posl. Pišek je 25. junija stavil nujni predlog, da država za 11. junija po ogaju poškodovanim posestnikom v Križeči vasi pri Studenicah zdatno in hitro pomaga.

Posl. Pišek je 25. junija stavil nujni predlog, da država županom in svetovalcem povrne oziroma daje za polovično ceno vožnjo po železnici, kakor drugim uradnikom.

Pollični ogled.

— **Prestolonaslednik** nadvojvoda Frane Ferdinand se bo v prvi polovici meseca julija podal na obisk k rumunskemu kralju. Spremlja ga privkar njegova soproga kneginja Hohenberg, ki bo z vsemi častmi sprejeta. Že dne 4. julija pa bo kneginja tudi z vsem dostojanstvom nastopila pri krstu bojne ladije Radetzky v Trstu.

— **Slovenci v Trstu** bodo imeli v prihodnjem tržaškem deželnem zboru, ki bo obenem tudi občinski zastop, 12 zastopnikov, ker so zmagali tudi v I. razredu okolice z 8 kandidati. Socijaldemokrati bodo imeli 10 zastopnikov, vsi drugi 58 pripadejo Italijanom. Slovenski kandidatje so do-

Agneza je bila v hudih stiskah. Ostala je sama, nihče je ni spoštoval, nihče pomiloval. Kar si je bila prihranila, jej je pošlo, ali pa je bila posodila Linku. Tudi ni dobivala več mnogo dela in je imela malo zaslužka, a stroški so se množili. S stariši je tudi imela večji križ, ker bili so stari in navadili so se bili pri Linku žganja. Vsa dan je morala biti. Pri tem pa so imeli le slabo hrano, in tako sta stara dva vedno bolj počela. Oče je postal bebec in ni bil za nobeno delo več. Plačil niso zmagovali in vse je prišlo na boben. Ko je bila hiša na dražbi, je zadel starega mrtvoud. Moral je zapustiti hišo in svet; umrl je nepreviden. In zdaj je bila Agneza sama z materjo in bolešno stvarco, in uživala je „kruh s solzami“. Upala je vsaj, da pride Link po njo; ali varala se je, kakor že tolikokrat v sličnih okoliščinah.

Nekega dne pa pride list od njega.

Link je pisal: Da zdaj ni časa misliti na zakon; treba je, da se zberejo zdaj „vsi pravi možje na sveti boj proti starim naredbam“, da bo svet „fraj“, brez vseh postav. Zakon, da je neumosten, on da sploh ni za to. Če jej ni prav, kaj je bila tako trepasta, da je verjela. Kar jej je pa dolžan, toliko da so že vredne one stvari, ki jih je pustil

Tak je bil torej konec tega „znanja“. Pač si je želela umreti, da bi bilo le konec nesrečnega življenja!

K sreči jej umrje bolni otrok, mater so jej vzeli v bolnico, sama pa vstopi kot spokornica v tretji red sv. Frančiška, potem pa v službo pri pobožni vdovi. — Prosila je vso občino odpuščanja za dano pohujšanje ter izrekla željo, naj bi gospod župnik popisal to zgodbo v svarilo lahkomišelnih mladini.